

crkva u svijetu

godina IX • broj 1 • split • 1974

PROBLEMI EVANGELIZACIJE*

Urednik

Činjenica je da se u našem stoljeću rađa jedan »novi vijek«, stoga se ne treba čuditi što se s njim javljaju i novi problemi i krize. Varamo se ipak ako to preuveličavamo; ako mislimo da su ti problemi i krize svojstveni samo našem vremenu, ili da su »znak rasula«, kako to neki ističu. — Ima ih, valja priznati, teških i velikih, ali u kojemu ih prijelomnom razdoblju nije bilo — ovakvih, pa i težih? Poznata su nam prva stoljeća kristoloških hereza, znamo i za društveno moralne poteškoće u srednjem vijeku, pa za velika osipanja Crkve na početku novoga — da spomenemo samo neka razdoblja. Naravno, ne bih time htio umanjiti suvremene probleme i neku vrstu krize duha i vjere — što svakako predstavlja prije nepoznat problem — ali bih ipak želio kazati, da krize nisu proizvod dvadesetog stoljeća; one su stari pratioci naše povijesti.

Međutim, i u krizama valja živjeti, valja raditi, treba ih priznati krizama i na njih računati, tražeći, uvijek nove načine i sredstva da se krizne situacije nadiđu i promijene. No unatoč težnji za nadilaženjem kriza, moramo biti svjesni da će u sve složenijem društvu i krizne situacije biti sve češće. Nema više mirovanja, nema tromе sigurnosti i ustaljenih navika; nema slijepe poslušnosti o kojoj sanjaju ideolozi. S kompleksom životnih i psiholoških promjena nužno slijede i promjene čitava »čovjekova svijeta«. Svjedoci smo, na primjer, kako se s promjenama životnih situacija i navika mijenja i odnos prema materijalnim i duhovnim vred-

* S temom *Evangelizacija suvremenoga svijeta* — pred Biskupsku se sinodu u Rimu ove godine postavljaju brojni problemi koji se danas nameću suvremenom čovjeku i Crkvi. Pozvani smo bili — barem mi u splitskoj nadbiskupiji — da osobno dostavimo svoje prijedloge i sugestije. Naš časopis se također uključuje u raspravu.

notama s kojim se čovjek susreće. Odnos je stoga već danas postao glavna kategorija vrednovanja.

U tom svjetlu povijesnog tijeka i društvenih, dotično psiholoških kretanja valja gledati i na današnje probleme u Crkvi ili, kako se to često čuje, na današnje krize. Kriza shvaćena kao povijesni proces rasta, odnosno kao izazov na nove poticaje, osmišljenja i rješenja — sastavni je dio naše ljudske povijesti.

Među suvremenim problemima koji se nameću današnjoj Crkvi problem evangelizacije svakako je najosnovniji i najstroženiji; to je zapravo kompleks problema, koji u sebi zahvaća s jedne strane teološko-doktrinarnu problematiku, a s druge sve složene situacije današnjih demografsko-socioloških i psiholoških nemira, koji su u dobroj mjeri izvorišta i pokretači kriznih situacija u procesu same evangelizacije suvremenog svijeta.

Pitanje evangelizacije životno je pitanje Crkve. Ona je za to ustanovljena i na to pozvana. To je upravo njezin immanentni poziv i poslanje; ne možemo ga se odreći. Stoga se evangelizacija vršila, a vrši se i danas, uza sve probleme i poteškoće, uz velike, ali i uz minimalne uspjehe. Kao Kristov imperativ i naša dužnost, evangelizacija nije nikada došla u pitanje u Crkvi. Postupci i metode, međutim, u samoj praksi i primjeni evangelizacije stalno su se namećali, a nameću se i danas kao važan problem katehetskog i misionarskog djelovanja.

No osim metodološkog pitanja danas se osjeća i neka nesigurnost, neodlučnost ili, točnije, dublja potreba za teološkim osmišljenjem i opravdanjem evangelizacije. Naime, određeni zastoj i dileme nastaju danas djelomično i iz kršćanskog pristupanja čovjeku, poštovanju njega i njegova uvjerenja, dotično kršćanskog shvaćanja da je Bog Vječni Otac svih, da je sve u njegovoj ruci... Ta dva aspekta kršćanskog creda u naše su doba tako snažno zahvatila Crkvu da se u sklopu njihove očitosti postavlja koji put pitanje misijskog, a nerijetko i onog unutrašnjeg, katehetskog aspekta evangelizacije, to jest unutar i izvan Crkve.

Ipak, ako bi samo to unosilo određenu nesigurnost i dileme u današnji apostolski rad, ne bi bilo teško načelno riješiti taj problem. Naime, svakome je jasno da Evanđelje i njegovo naviještanje nije nikakva ideološka rabota i varka, nego religiozno-etička poruka, poziv koji računa na najveći mogući voljni izbor i slobodu. Bez slobodna svjesna pristanka Kristovi sljedbenici — ne bi bili njegovi. Evangelizacija stoga ne može biti rušenje čovjeka i njegova dostojanstva, kojeg god uvjerenja on bio; evangelizacija je duhovna, religiozna inspiracija, koja obogaćuje i osvježuje, bez obzira hoće li se prihvatiti. Ako dodamo da je to i Kristova zapovijed, onda spomenute izlike otpadaju.

Važniji problemi i poteškoće evangelizacije danas se postavljaju na drugi način, proizlaze iz drugih problema. Već smo ih napomenuli i imenovali kad smo kazali da su oni društveno-psihološke i teološke naravi. Naime, temeljne odrednice evangelizacije, njezin metodološki postupak i sadržajna poruka — ono što reći i kako reći — danas su, u procesu nepre-

stanih promjena i subjektivizma, postali pomalo nejasni i u svojim pojedinim segmentima uzdrmani. Novi stil ljudskog života i kompleksi misaono-etičkih problema odrazili su se, a još se i danas posredno ili neposredno odražavaju i na složenu problematiku evangelizacije gledane u cjelini. Stvar se koji put toliko zapliće te se čini da su stari putovi i metode u novim situacijama gotovo nekorisni, neefikasni, stoga da bi trebalo — sve iznova. Uz stvarne objektivne poteškoće pridolaze k tome i subjektivne smetnje, među kojima bih na prvo mjesto stavio već godinama nekorisno trošenje snaga u suvišnim natezanjima: s jedne strane pretjerano zalaganje za prijašnja shvaćanja (kao da je sve bilo nadalunuto), s druge namjerno razbijanje tih shvaćanja i u onim oblicima u kojima su i danas primjenjiva i korisna. Smiješno je ovdje davati savjete, ali nije smiješno upozoriti na činjenicu, da svaka akcija, ako želi uspjeti, mora biti organizirana, no nipošto šablonizirana!

S temom *Evangelizacija suvremenog svijeta* pred sinodalne se Oce u Rimu ove godine postavlja dakle složeni kompleks pitanja koja bismo mogli pojednostavniti s dva napomenuta temeljna upita: »što« i »kako«? Naime, u doktrinarno-sadržajnom smislu: što propovijedati suvremenom svijetu? a u metodološko-izričajnom: kako, na koji način danas priopćavati, naviještati evanđeosku poruku? Možda će ono »što« na nekoga defetistički djelovati; no pogrešno bi bilo tako ga shvatiti. Radi se u prvom redu o bistrenju pojmova, o jednostavnijem, shvatljivijem iskazu, o aktualiziranju priznatih sadržaja.

Naravno, ne računamo na salamunska rješenja. Znamo da su ova dva pitanja (što i kako) toliko bremenita i složena, koliko dobar dio svih sadašnjih religijsko-religioznih, a u određenoj mjeri i društvenih problema. Današnji svijet sa svom svojom problematikom predstavlja svojevrsni krug u kojemu je očita međusobna ovisnost. Rješavajući jedne probleme, valja stoga voditi računa o drugima. Mi ćemo se ovdje dotaknuti samo nekih aspekata.

S obzirom na metodsko pitanje: kako aktualizirati evangelizaciju? — stvar valja rješavati u skladu s konkretnim situacijama modernog čovjeka, ovisno o njegovim sociološkim i kulturnim, dotično životnim shvaćanjima i potrebama. Konkretnom čovjeku i evangelizacija mora biti konkretna. Jer, koliko god evanđeoska poruka u sebi nosila aspekte složene teološke misli, ona mora voditi računa o egzistencijalnoj, osobnoj situaciji i problematici evangelizanda. Taj problem, kao i niz drugih koji zadiru u »osobni odnos«, valja sve više istraživati i na nj računati, koristiti se sociološkim i znanstvenim pokazateljima; no i tu valja biti svjestan da »zakon sredine« ili »srednje vrijednosti« u religioznom prostoru slobode ne može biti apsolutan; to znači da evangelizacija koja je u svojoj biti proces slobodnih odnosa izbora i uvjerenja — mora voditi računa o načelima efikasne organiziranosti, ali i o korisnim samo-inicijativama navjestitelja Riječi. Prema tome sve što u ovome složenom metodsko-primjenjivom postupku možemo istraživati i očekivati jest široki spektar osvjetljenja i uputa, putokaz za daljnju stvaralačku akciju pri »rađanju«, kako bi se izrazio sv. Pavao, novog Kristova pokoljenja. Sjetimo se da ni Pavlu to »rađanje« nije bilo lako. Složeni proces pro-

blema evangelizacije uvijek je zahtijevao, a posebno danas zahtijeva stvaralačku intuiciju i osobnu spremnost koliko i potrebne doktrinarno-organizacione smjernice.

Koliko god je važno pitanje: *kako danas navještati Riječ?* — toliko je, a možda i više, važno: *što navještati?* Iako će mnogi kazati da to i nije neki problem, jer da je Evanđelje jednostavno i jasno, dotično da su kršćanske istine nepromjenjive te da je jasna matica katoličke misli... — ipak ćemo se dotaknuti i ovoga pitanja, jer ga držimo temeljnim. Štoviše, mislimo da se i sama Sinoda mora njime pozabaviti. Istini za volju, moramo ovdje dodati da u jeku današnjih promjena i misaonih nemira, stvar i nije tako jednostavna, kao što smo već dali naslutiti u početku našega izlaganja. Naime, uza svu bistrinu matice, u sklopu novih promjena i tumačenja, sve više se u pojedinim pitanjima osjeća problem kršćanskog identiteta, i to — što nas ovdje baš zanima — više doktrinarnoga nego li moralno-praktičnoga. Sinoda je svakako prilika da se i o tome porazgovori. Određena jasnoća vjerskoga sadržaja mora izaći na vidjelo. Ako ništa drugo bit će potrebno meritorno potvrditi da se s novim pristupima, s novim odnosom prema pojedinim istinama ne mijenjaju nužno i vjerski, i etički principi. Jer koliko je opasna jedna ili druga zabluda, toliko su — ako ne i opasnije — nepotrebna galama i panika. Nije se kršćanstvo iznevjerilo Kristu, ako postaje sve svjesnije da sve istine ne može svesti, recimo, na Noldina ili Tanquereya, dotično sve vjerske zablude na Denzingera.

Jest, priznajemo, problemi su tu; ali držimo iluzornom nadu da se u ovom našem svijetu može živjeti bez problema. Probleme valja priznati problemima i rješavati ih. Isticanje objektivističkog morala i nepromjenjivosti istine — *nije nikakva potvrda da je sve istina što se drži da je istina*. Istinu valja uvijek iznova utvrđivati, rekao bih, (kroz teoriju i praksu. Preveliko naglašavanje »apstraktne« istine može biti danas i smetnja za evangelizaciju, kada je vrlo važan konkretan aspekt pojedinih pitanja; što, opet, ne mora značiti da se poriče objektivni red i vrijednost istine kao takve. Drugim riječima, ne prihvaćajući doktrinu da sadržaji nisu važni već da su važni osobni pristupi istini — recimo: prihvaćanje kršćanskog humanizma, a ne kršćanske istine — ne možemo prihvatiti ni misao da su samo sadržaji, dotično ono definirano »što« (pojmovna iscrpnost istine) jedina vrijednost u vjeri. Po našem mišljenju evangelizacija danas mora računati koliko na ono »što« kao temelj Poruke, toliko i na konkretni odnos i kršćansko rezoniranje vjernika; naravno, ne u smislu ontološkog ili čak gnoseološkog negiranja pojedinih vjerskih sadržaja, nego u funkciji aktualiziranja i isticanja onih aspekata, koji su bliži i potrebni današnjem čovjeku. Da, problem je to i ostat će problem: kako (i u religiji) povezati objektivni red sa subjektivnim, kako lučiti pojedine aspekte da se ne zaniječe cjelina. U tom smislu bi se možda mogle kretati sugestije Sinodi i, s druge strane, njezine upute i osvjetljenja.

S obzirom na neka današnja teološka razilaženja, bilo bi sigurno dobro i korisno izreći meritoran sud; to opet ne bi bio velik doprinos, ako bi izostala potrebna tumačenja i obrazloženja. U tom smislu bi bilo potreb-

no jedno duže razdoblje i stručne ekipe. Možda će to biti tema za jedan novi Vaticanum.

Konačno, problem evangelizacije postavlja se danas i kao problem jedinstva i koherentnosti. Jedno i drugo spadaju u bitne probleme. No ni tu ne treba pretjerivati. Ne treba pojedine teze i mišljenja proglašavati bitnim istinama i na temelju toga stvarati »šizofreniju« u katoličkoj nauci. Kao i u prošlosti, tako su i danas mnoga »teološka mišljenja« i »kršćanska shvaćanja« — samo obična mišljenja i obična shvaćanja; recimo uobičajenim rječnikom: samo hipoteze. Što se tiče pluralizma, on je uvijek najsigurniji znak širine duha i humanosti. Zajednica od nekoliko stotina milijuna ljudi — ne treba ga se bojati. No složiti ćemo se da i pluralizam mora biti discipliniran. Samo ta disciplina ne smije biti neka norma skućenih pogleda, kao što ni pluralizam ne bi smio biti isključiv.